

УДК 338.24

Круглов В. В.*д. держ. упр., професор кафедри соціології і публічного управління
НТУ «Харківський політехнічний інститут»*

ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ ПРАЦІ ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Наслідки військових конфліктів ставлять перед країнами складні виклики, зокрема відновлення економіки та поживлення ринків праці. Військова російська агресія проти України спричинила значне внутрішнє переміщення та потоки біженців, а також масштабну втрату роботи та доходів. Перед війною в Україні відбувалося досить суттєве скорочення населення, що в подальшому було прискорене активними воєнними діями. Станом на вересень 2022 року 7,8 млн українців перемістилися за кордон. Попередні оцінки показують, що національний дохід знизився в 2022 році – на 35-45 %. За оцінками МОП, порівняно з 2021 роком було втрачено 15 % робочих місць (що еквівалентно 2,4 млн робочих місць). В міру продовження активних бойових дій, все більше українців можуть втратити роботу, а мільйони людей можуть опинитися в бідності, зводячи нанівець багаторічні зусилля щодо розвитку [1]. Таким чином, післявоєнний період актуалізуватиме питання про напрямки попиту на ринку праці, а саме – чи зосередитися на традиційних методах відновлення, чи посилити напрями цифровізації.

Завершення активних бойових дій знаменує собою початок складного етапу відновлення та реконструкції. Перед Україною поствоєнного періоду стоїть завдання відбудови не лише інфраструктури, а й ринку праці. І досить зрозумілими стають конкуруючі перспективи застосування традиційних стратегій відновлення та використання тенденцій цифровізації у формуванні майбутнього попиту на ринку праці.

Війна в Україні через руйнування та зупинку підприємств змусила людей перейти до неформальної зайнятості та натурального сільського господарства. Розвиток в Україні основ ринкової економіки зіткнувся з серйозними політичними, економічними та безпековими викликами ще в довоєнний період до 2022 року. Війна 2014 року на Сході країни призвела до скорочення ВВП на 16 % і спричинила внутрішнє переміщення 2,3 млн осіб. З 2016 року і до спалаху пандемії Covid-19 у 2019 році українська економіка продемонструвала стабільні темпи зростання близько 3,5 %, але так і не відновилася повністю після різкого економічного спаду в 2014–2015 роках. Ключовими викликами ринку праці залишаються низькі рівні зайнятості з вираженим гендерним розривом, значна трудова еміграція, високий рівень безробіття та неактивності серед молоді, а також помітна невідповідність кваліфікації [1].

Традиційний підхід до післявоєнного відновлення передбачає реінвестування в галузі та сектори, які існували до конфлікту. Вказаний метод зосереджений на відновленні таких галузей, як сільське господарство, виробництво та будівництво, які можуть швидко використовувати робочу силу. Приплив іноземних інвестицій та грантової допомоги може сприяти відновленню основних видів економічної діяльності, тим самим забезпечуючи достатню швидкість можливості працевлаштування для значної частини робочої сили, реінтегрувати переміщених працівників у робочу силу, вирішуючи проблеми безробіття.

Відновлення традиційних галузей промисловості дозволяє використовувати наявні навички робочої сили, зводячи до мінімуму потребу в масштабній перепідготовці. Відновлення звичних галузей промисловості може сприяти соціальній стабільності та полегшити перехідний період для постраждалих громад. В той же час, використання виключно традиційних секторів може обмежити довгострокове економічне зростання та інноваційні перспективи. Традиційні галузі можуть залишатися чутливими до ринкових коливань та зовнішніх шоків, що впливає на стабільність робочих місць.

Підхід, орієнтований на цифровізацію, передбачає використання технологічного прогресу для розвитку нових галузей та вдосконалення існуючих. Вказана модель акцентує увагу на таких секторах, як інформаційні технології, цифрові послуги, електронна комерція та телекомунікації, які можуть забезпечити стабільні та висококваліфіковані можливості для працевлаштування. Широкий розвиток цифровізації може призвести до сталого економічного зростання завдяки використанню нових глобальних тенденцій.

Цифрові галузі часто вимагають спеціалізованих навичок, що сприяє підвищенню кваліфікації робочої сили та потенційно зменшує відтік кваліфікованих кадрів. Цифрові сектори менше залежать від фізичних перебоїв, пропонуючи більшу стабільність у непрості часи. Пристосування ринку праці до цифрових змін має спиратися на відповідну стратегію, в якій визначено чіткі цілі та дієвий інструментарій забезпечення трансформацій на ринку праці, що враховуватиме потреби в цифрових навичках [2].

Але слід зазначити, що перехід до цифрових галузей вимагає значної перепідготовки та підвищення кваліфікації наявної робочої сили, що може зайняти певний час. Швидка цифровізація може посилити нерівність, якщо окремі верстви населення не матимуть доступу до необхідних технологій та навчання. Розбудова цифрової інфраструктури та екосистем потребуватиме значних початкових інвестицій.

Актуальними підходами в найближчому майбутньому стане зосередження на розвитку ключових навичок майбутнього, включаючи креативність, аналітичне мислення та інновації, «навчання впродовж життя», постійне здобуття нових знань, не обмежуючись формальними програмами та традиційним навчанням, уміння користуватися новітніми технологіями, розвиток лідерських якостей та гнучке мислення [3].

Повоєнний період в Україні є критичним моментом для формування майбутнього попиту на ринку праці. У той час як традиційний підхід до відновлення пропонує негайне використання робочої сили та стабільність, стратегія, орієнтована на цифровізацію, має потенціал для сталого зростання та стійкості в довгостроковій перспективі. Найбільш життєздатним рішенням може стати комплексний підхід, який збалансує короткострокові потреби у працевлаштуванні з довгостроковими економічними перспективами. Формування державної політики післявоєнного відновлення повинно ретельно враховувати унікальний контекст України та спиратися на обґрунтовані рішення, щоб спрямувати національний ринок праці до сталого майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. About the ILO in Ukraine. International Labour Organization, 2023. URL: https://www.ilo.org/budapest/countries-covered/ukraine/WCMS_470662/lang--en/index.htm.
2. Круглов В. (2021). Державна політика трансформації ринку праці: виклики цифрової епохи. *Науковий вісник: Державне управління*. № 1(7). С. 140–161.
3. Gondyul O. D., Saprykina M. A., Zaitseva-Chipak N. O. (2022). Future of Work 2030 study: how to prepare for change in Ukraine. USAID. URL: <https://careerhub.in.ua/future-of-work-in-ukraine-2030/>.